

Zmierzch ery gadów ssakokształtnych w Europie

Dicynodonty to zróżnicowana grupa roślinożernych synapsydów („gadów ssakokształtnych”). Oddzieliły się one od linii prowadzącej do ssaków bardzo wcześnie, bo ok. 270 milionów lat temu, a ostatni pewni przedstawiciele tych zwierząt są znani z Lisowic koło Lublińca. Do niedawna były z Polski nieznane, ale w ostatnich latach odkryto ich kości aż w trzech różnych miejscach: w Woźnikach, Lisowicach i Marciszowie, a w tym roku w nowym stanowisku w Myszkowie. Wszystkie te stanowiska są datowane na różne piętra późnego triasu. W Europie dicynodonty wczesno- i środkowotriasowe znane są z pojedynczych znalezisk na granicy z Azją.

Od trzech lat prace wykopaliskowe prowadzone są także w osadach środkowego triasu w Miedarach, w których są liczne szczątki kręgowców. To nowo odkryte stanowisko ma więc szansę odsłonić tajemnicę bardzo ważnego okresu w ewolucji dicynodontów. Miesięczne obozy wykopaliskowe dostarczyły dotąd bardzo wielu skamieniałości ryb, płazów i gadów, gatunków zarówno morskich, słodkowodnych, jak i lądowych. Te ostatnie reprezentowane są przez drapieżne gady rauizuchy, ziemnowodne płazy mastodonzaury i plagiozaury, oraz słodkowodne ryby dwudyszne. Obecność lądowych dicynodontów w nieodległych czasowo i geograficznie osadach w Woźnikach oraz młodszych, ale wciąż bliskich Lisowicach i Marciszowie sugeruje, że ich znalezienie w Miedarach jest wysoce prawdopodobne.

Badania biostratygraficzne osadów z Krasiejowa i Woźnik wskazują, że stanowiska te są podobnego wieku geologicznego i mają około 230 milionów lat. Szczątki dicynodontów z tego okresu z Europy (pomijając jedną kość z Niemiec) zostały stwierdzone dotychczas tylko z Woźnik i Myszkowa. To nowe stanowisko odkryte we wrześniu tego roku i wszystko wskazuje na to, że jest bogate w skamieniałości, nie tylko dicynodontów. Instytut Paleobiologii PAN od wielu lat prowadzi prace poszukiwawcze w Krasiejowie. Badania prowadzone w nowym rejonie tego stanowiska wykazały, że są tam zupełnie nowe, niespotykane wcześniej skamieniałości. Fakt ten daje nadzieję, że także w tym stanowisku znajdziemy szczątki dicynodontów. Ponieważ okazy z Krasiejowa są wyjątkowo dobrze zachowane jest szansa, że szczątki dicynodontów z Krasiejowa odpowiedzą na wiele pytań dotyczących tej grupy.

W środkowym triasie większość obecnej Polski zalana była przez wielkie morze znane jako Morze wapienia muszlowego, obejmujące swym zasięgiem cały Basen germański. Między innymi z tego powodu skamieniałości zwierząt lądowych są w środkowym triasie Europy taką rzadkością. Dlatego też nowe stanowisko w Miedarach, gdzie oprócz gatunków morskich znajdowane są także szczątki zwierząt lądowych, jest tak ważne dla poznania przemian ewolucyjnych czworonogów. Ma to również znaczenie globalne, gdyż dicynodonty podobnego wieku z lądynu znane są z Brazylii (*Stahleckeria potens*) i Argentyny (*Dinodontosaurus turpior*). Najbliższe Polski dicynodonty są znane z Rosji (region Orenburga) z anizyku (np. *Rabidosaurus cristatus*), są więc starsze niż gatunki z Miedar i Ameryki Południowej. Niepublikowane badania kierownika projektu sugerują, że to właśnie *Rabidosaurus* z Rosji jest praprzodkiem form znanych z Polski. Wierzmy, że nowe skamieniałości dicynodontów z Miedar i Krasiejowa rozwiążą problemy ewolucji triasowych dicynodontów.